

การแสดง Qeej (เข่ง) จากอดีตสู่ปัจจุบัน: กรณีศึกษาชน เผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

Qeej Performance from The Past to The
Present: A Case Study of Qeej Of The Hmong
Tribe in Phop Phra District, Tak Province

อภิญา แซ่ยัง¹

Apinya Saeyang

บทคัดย่อ

วิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และพัฒนาการของการแสดง Qeej ของชนเผ่าม้ง เฉพาะที่มีปรากฏและสืบทอดกันมาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ภายใต้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography research) โดยการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม

ผลการวิจัยพบว่า การแสดง Qeej ไม่ทราบประวัติความเป็นมาที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม การแสดง Qeej มีบทบาทสำคัญมากในพิธีกรรมของชนเผ่าม้ง พัฒนาการของการแสดง Qeej มี 3 ยุค ได้แก่ 1) การแสดง Qeej ยุคแรกในพบพระ (พ.ศ.2516-2529) พบว่า การแสดง Qeej มีแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันของชนเผ่าม้ง นับเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชนเผ่าม้งอย่างแท้จริง 2) การแสดง Qeej ยุคกลางในพบพระ (พ.ศ.2530-2547) พบว่า ความทันสมัยเริ่มเข้าสู่ชุมชน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากที่สุดต่อการแสดง Qeej ของชนเผ่าม้ง 3) การแสดง Qeej ยุคสมัยใหม่ในพบพระ (พ.ศ.2548-ปัจจุบัน)

¹ พนักงานสำนักศิลปและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

พบว่า การแสดง Qeej ในชีวิตประจำวันหายไปโดยสิ้นเชิง เหลือเฉพาะการแสดงในงานพิธีกรรมและการแสดงในงานประเพณีปีใหม่ โดยรูปแบบของการแสดง เปลี่ยนเป็นการโชว์ที่แบ่งส่วน คนดูและผู้แสดงออกจากกันอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การแสดง Qeej มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเกิดกับการแสดง Qeej เพื่อความบันเทิงมากที่สุด ในขณะที่ การแสดง Qeej ในพิธีกรรมยังคงสามารถรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ และขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: Qeej/ การเปลี่ยนแปลงการแสดง Qeej

Abstract

This research aimed to study the history, the development, and the importance of Hmong's Qeej Performance as shown and be inherited in Phopphra District, Tak Province. This research was qualitative and ethnography research. Data collection was done by studying involved research and documents and fieldwork study. The results revealed that Qeej does not know the exact history. Regardless, the Hmong's Qeej performance has a very important role in the rituals of the Hmong tribe. Also, It found that the performance has three eras of development. The first era was the early age in Phopphra (B.E. 1973-1986) that Qeej performance was in Hmong's daily life and was actual Hmong's folkway. The second era was the middle age in Phopphra (B.E. 1987-2004) that the modernization approached the community, and it affected the change of Hmong's Qeej performance. Also, the last era was the modern age in Phopphra (B.E. 2005- Current) that daily Qeej performance was disappeared completely, and the remain performances were ritual performance

and new year traditional performance. The change of pattern of the performance has separated the audiences and the performers.

This research reflected that Qeej performance always changed, especially the joyful Qeej performance, while the ritual Qeej performance still is a ritual culture that all beliefs and methods were carried on strictly.

Keywords: Qeej/ the change of Qeej

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชนเผ่าม้งเป็นสาขาหนึ่งของชนชาติจีน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในมณฑลไถวเจา มณฑลฮุนาน และอพยพเข้าไปอยู่ในมณฑลกว๋างสีและมณฑลยูนนานกว่า 500 ปีมาแล้ว เล่ากันว่าชนเผ่าม้งอาศัยอยู่บนเขาทางทิศใต้ของมองโกเลีย และเคลื่อนย้ายเข้ามายังแผ่นดินตอนกลางของประเทศจีนมีอาณาจักรและกษัตริย์ปกครองเป็นของตนเอง ชาวจีนเคยเรียกว่าชนชาติอัน (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2545, หน้า 420 - 421)

ในดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือของประเทศไทย ชนเผ่าม้งเริ่มอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งระหว่างช่วงต่อคริสต์ศักราช 1800 และ 1900 โดยในบันทึกของชาวตะวันตก พบว่า มีชนเผ่าม้งตั้งหมู่บ้านอยู่ในจังหวัดตากก่อนหน้าปี ค.ศ.1929 (ประสิทธิ์ ลิปรีชา, 2548, หน้า 7) ปัจจุบันมีชนเผ่าม้งค้าขายและศึกษาอยู่ในตัวเมืองใหญ่ทั่วประเทศไทย เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สระบุรี ลพบุรี ฉะเชิงเทรา นครปฐม จันทบุรี ชลบุรี ระยอง ตราด เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น (พรเทพ เสง, 2562, ออนไลน์) ชนเผ่าม้งยังคงมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม และยังคงอนุรักษ์รูปแบบทางวัฒนธรรมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ เช่น ภาษาถิ่น อาหาร การแต่งกาย การประกอบอาชีพ (ที่ว่าการอำเภอพบพระ จังหวัดตาก, 2558, ออนไลน์) นอกจากนี้ชนเผ่าม้งยังมีการแสดงที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในสังคมวัฒนธรรมชนเผ่าม้ง ทำหน้าที่ในการนำทางดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตให้เดินทางกลับไปหาบรรพชนเผ่าม้งที่อยู่อีกภพหนึ่ง อีกทั้ง

ให้ความบันเทิงแก่ชุมชนในพื้นที่ การแสดงที่สำคัญของชนเผ่าม้งที่มีมาแต่โบราณและยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือ การแสดง Qeej

เมื่อสังคมไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้น เช่น การพัฒนาในด้านเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การคมนาคมและความเจริญด้านอื่น ๆ ส่งผลให้การแสดง Qeej ของชนเผ่าม้งที่เคยเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นดั้งเดิมเริ่มจางหายไป เด็ก เยาวชน และประชาชนบางส่วน ไม่ให้ความสำคัญและไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมพื้นบ้านของชนเผ่าม้ง อีกทั้งผู้ที่มีความรู้จะมีทักษะในการแสดงดังกล่าวก็เริ่มมีอายุมากขึ้น จึงมีแนวโน้มอย่างยิ่งที่การแสดงนี้จะค่อย ๆ เลือนหายไปจากชุมชนอย่างน่าเสียดายในวันหนึ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา ความสำคัญและพัฒนาการของการแสดง Qeej การศึกษาในครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะการแสดงของชนเผ่าม้งไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชนเผ่าสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการแสดง Qeej (เข่ง) จากอดีตสู่ปัจจุบัน: กรณีศึกษาชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ของการแสดง Qeej
2. ศึกษาพัฒนาการของการแสดง Qeej ของชนเผ่าม้ง เฉพาะที่มีปรากฏและสืบทอดกันมาในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

ข้อคำถามวิจัย

1. การแสดง Qeej ของชนเผ่าม้งมีความเป็นมาและมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของ ชนเผ่าม้ง อย่างไร
2. การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชนเผ่าม้งส่งผลต่อการแสดง Qeej อย่างไร

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม มาใช้ในการศึกษาโดยมีเนื้อหากล่าวไว้ มีดังนี้

1.ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่นิยม

อนูรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2558, ออนไลน์) เสนอทฤษฎีหน้าที่นิยม อย่างเป็นทางการว่า วัฒนธรรมตอบสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกบุคคล 3 ด้าน คือ

- 1) ความจำเป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตที่จำเป็น
- 2) ความต้องการด้านสังคมและจิตใจ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่ให้ร่างกายได้รับความจำเป็นพื้นฐานได้ เช่น การแบ่งงานกันทำ การแจกจ่ายอาหาร การผลิตสินค้าและการควบคุม
- 3) ความต้องการเพื่อความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ความสงบทางใจ ความกลมกลืนทางสังคม และการมีระบบสังคมที่ตอบสนองได้ เช่น ความรู้ กฎหมาย ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้หน้าที่ของวัฒนธรรมเป็นหลักการสำคัญในการใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาาระบบ วัฒนธรรมทั้งหมด

2.แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2534, หน้า 79-81) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สังคมชนบทได้มีการติดต่อกับสังคมเมือง การพึ่งพาอาศัยภายในสังคมชนบทน้อยลง ระบบครอบครัวและเครือญาติ ซึ่งเดิมเคยเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมได้เปลี่ยนบทบาทไป ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยต่าง ๆ ของรัฐได้เข้ามาทำหน้าที่เหล่านั้นแทน ระบบครอบครัวและเครือญาติได้ทำหน้าที่น้อยลง เช่น หน่วยที่รัฐพาเข้ามา ได้แก่ โรงเรียนให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ธนาคารหรือสหกรณ์ให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินแทนที่จะไปกู้ญาติพี่น้อง เป็นต้น

2) ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น และทรัพยากรเริ่มจำกัดลง ทำให้ชาวบ้านต้องออกไปทำงานติดต่อกับภายนอกชุมชน จำเป็นต้องหารายได้จากแหล่งอื่น ๆ

3) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองเข้าไปในสังคมชนบท เรื่องของการยอมรับค่านิยม ปัจเจกบุคคลนิยม ความเชื่อมั่นในตนเอง ที่ได้ประสบความสำเร็จในชีวิตการงาน และจากการยอมรับความทันสมัย ย่อมทำให้ค่านิยมในสังคมชนบทที่ยกย่องบูชาบรรพบุรุษ ความมีเกียรติ ความภูมิใจในเผ่าพันธุ์ การซื้อฟุ้งผู้อาวุโสกว่า การยึดมั่นในความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

4) หน่วยงานของภาครัฐได้เข้าไปมีบทบาทในสังคมชนบทมากขึ้น เช่น โรงเรียน สังคมยอมรับเป็นค่านิยมทางสังคมที่ยกย่องการศึกษา ต้องการให้บุตรหลานเป็นเจ้าของคน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมลำบาก มีผลทำให้นักเรียนได้เรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โอกาสที่ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นไปนั้นจะกลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนกับบิดามารดาน้อยลง

5) การแพร่กระจายวัฒนธรรมในด้านการแพร่กระจายความรู้ ทางด้านการนำวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท เมื่อชาวบ้านยอมรับความเจริญแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบอบพฤติกรรม การรักษาและป้องกันเจ็บป่วยในสังคม

6) ประสบการณ์ของการทำงาน หรือการท่องเที่ยวของปัจเจกบุคคล ได้พบเห็นวัฒนธรรม ของสังคมเมือง ซึ่งจะทำให้ได้ประสบการณ์ชีวิตจากวัฒนธรรมนั้น ทั้งในด้านวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ผลของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นเรื่องของการใช้ภาษาการแต่งกายตามแบบสังคมเมือง

7) ความเจริญในด้านสื่อสารมวลชน ได้แพร่กระจายจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นอย่างมาก ย่อมจะเห็นได้ว่าเป็นสื่อที่นำวัฒนธรรมของสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนได้ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมเมืองต่าง ๆ มาประพฤติดำเนินชีวิตทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าแต่ก่อน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการแสดง Qeej จากอดีตสู่ปัจจุบัน: กรณีศึกษาชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnography research) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1. ประชากร

- 1.1 ผู้มีความรู้เกี่ยวกับการแสดง Qeej ในชุมชนและนักวิชาการ จำนวน 3 คน
- 1.2 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ โดยมีการนัดหมายและเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า
- 2.2 แบบสังเกตการณ์ ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวม

ข้อมูลการแสดง Qeej ในปัจจุบัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 การศึกษาจากเอกสาร เริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดตรวจสอบความถูกต้อง โดยพิจารณาจากเอกสารหลาย ๆ แห่งเพื่อหาความถูกต้องของข้อมูล

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และการจดบันทึกข้อมูล การสัมภาษณ์มาถอดเทป และผู้วิจัยทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

3.3 การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ผู้วิจัยใช้หลักการตรวจสอบจากเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาความเป็นมาของการแสดง Qeej ความเป็นมาของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ ความสำคัญของการแสดง Qeej และพัฒนาการของการแสดง Qeej โดยเริ่มตั้งแต่ที่ชนเผ่าม้งย้ายเข้ามาอยู่ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก จนถึงปัจจุบัน (2562) ในประเด็นต่อไปนี้

3.3.1 ความเป็นมาของการแสดง Qeej และความเป็นมาของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก

3.3.2 ความสำคัญของการแสดง Qeej ในพิธีกรรม งานรื่นเริง และในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้ง

3.3.3 พัฒนาการของการแสดง Qeej โดยเริ่มตั้งแต่ที่ชนเผ่าม้งย้ายเข้ามาอยู่ในพบพระ จนถึงในปัจจุบัน (พ.ศ.2516-ปัจจุบัน)

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดง Qeej

การแสดง Qeej กำหนดขึ้นมาอย่างไรยังหาข้อสรุปไม่ได้ เนื่องจากเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการแสดง Qeej ได้รับการบอกเล่าต่อ ๆ กันมารุ่นแล้วรุ่นเล่า เมื่อกาลเวลาผ่านไปเรื่องราว ก็กลายเป็นตำนาน นิทาน บางครั้งมีการเติมแต่งให้มีอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ มากมาย นักแสดง Qeej ในปัจจุบันกล่าวเพียงว่าได้รับการสืบทอดมาจากปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษของชนเผ่าม้ง อย่างไรก็ตามจากการบอกเล่ากันมาและสิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันพบว่าชนเผ่าม้งใช้การแสดง Qeej ประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก และ ถูกนำมาใช้แสดงในงานรื่นเริงด้วย เช่น งานประเพณีปีใหม่ งานแต่งงาน งานต้อนรับแขกสำคัญของหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความบันเทิงในชุมชน

การแสดง Qeej ในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มี 2 ประเภท ได้แก่ การแสดง Qeej ในพิธีกรรมและการแสดง Qeej รื่นเริง ดังนี้

1. การแสดง Qeej ในพิธีกรรม เป็นการแสดงที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียชีวิต โดยจะแสดงเฉพาะช่วงพิธีสำคัญ มีพิธีหลายขั้นตอน ชนเผ่าม้งเชื่อว่าสามารถสื่อสารกับผู้เสียชีวิตได้ แบ่งออกได้ 3 แบบ ได้แก่ 1) การแสดงเซ่งค้ำเก “Qeej Qaab Ke” (Qeej ในพิธีศพ) 2) การแสดงเซ่งพลี “Qeej Phlig” (Qeej ในพิธีปล่อยวิญญาณ) และ 3) การแสดงญู่ดั่ง “Qeej Nyuj Daab” (Qeej ในพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว)

2. การแสดง Qeej รื่นเริง ภาษาชนเผ่าม้งเรียกว่า เซ่งหล่าซ่าน (Qeej Laam Xaab) หมายถึง การแสดงที่ใช้เพื่อความบันเทิง รวมถึงการแสดงเล่นในยามว่าง และยังสามารถนำมาแสดงในพิธีกรรมเพื่อให้งานดูครึกครื้นและเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ร่วมงาน โดยจะแสดงเฉพาะช่วงระหว่างรอพิธีสำคัญ พบในพิธีศพและในพิธีปล่อยวิญญาณ การแสดง Qeej รื่นเริงสามารถแสดงได้ในหลายโอกาส เช่น งานประเพณีปีใหม่ การแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การแสดง Qeej รื่นเริงในวิถีชีวิต การแสดง Qeej รื่นเริงในงานอวมงคล

2. ความสำคัญของการแสดง Qeej

การแสดง Qeej มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้งมาตั้งแต่อดีต ใช้แสดงประกอบในพิธีกรรม เชื่อว่าเสียง Qeej สามารถสื่อสารกับผีเสียชีวิตได้ สามารถนำทางดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตไปหาบรรพบุรุษได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาแสดงเพื่อนันทนาการได้ บทบาทความสำคัญของการแสดง Qeej มีดังนี้

2.1 ความสำคัญของการแสดง Qeej ในพิธีกรรม

การแสดง Qeej เปรียบเหมือนเป็นสัญลักษณ์แทนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีเสียชีวิต บทบาทความสำคัญของการแสดง Qeej ในพิธีกรรม มีดังนี้

1) การแสดงแข่งค่างเก “Qeej Qaab Ke” (Qeej ในพิธีศพ) Qeej มีบทบาทสำคัญมากที่สุด เชื่อว่า Qeej สามารถสื่อสารกับคนผู้เสียชีวิตได้ เสียงเพลงที่แว่วมาอย่างโหยหวน แสดงความสูญเสีย ที่สลับซับซ้อนนั้นเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เสียชีวิตกับลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ เสียงที่แว่วออกมาล้วนมีความหมายสอดแทรกบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับดวงวิญญาณได้รับรู้ การแสดง Qeej ในพิธีศพโดยมีขั้นตอนตั้งแต่เป่า Qeej เพื่อเป็นการบอกให้ผู้เสียชีวิตรู้ว่าเขาเสียชีวิตแล้ว การบอกผู้เสียชีวิตให้ทราบว่าเส้นทางไปพบวิญญาณบรรพบุรุษต่าง ๆ ได้ที่ไหน วิธีเดินข้ามน้ำข้ามภูเขาต้องทำอย่างไร ในระหว่างทางหากพบศัตรูจะต่อสู้อย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการเรียกให้ผู้เสียชีวิตได้ทานข้าวเข้า ทานข้าวเที่ยง ทานข้าวเย็น ให้ผู้เสียชีวิตรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ลูกหลานต้องการมอบให้ ให้ผู้เสียชีวิตมีความสุขในภพต่อไป ดังนั้นหากงานศพใดไม่มีการแสดง Qeej งานศพนั้นจะไม่สามารถดำเนินการไปได้และดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตไม่สามารถไปสู่สุคติได้

2) การแสดงแข่งพลี “Qeej Phlig” (Qeej ในพิธีปลอ่ยวิญญาณ พิธีปลอ่ยวิญญาณ ชนเผ่าม้ง เรียกว่า พิธีจ้อพลี (Tso Phlig) เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อส่งดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตให้ไปเกิดใหม่ โดยจะจัดขึ้นหลังจากพิธีศพผ่านไป โดยทิ้งช่วงประมาณ 11-13 วัน ในบางตระกูลมีการแสดง Qeej แต่ในบางตระกูลไม่มีการแสดง Qeej สำหรับการแสดง Qeej ในพิธีปลอ่ยวิญญาณ เป็นการแสดงเพื่อส่งดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตไปเกิดใหม่

3) การแสดงอุตุลิ่ง “Qeej Nyuj Daab” (Qeej ในพิธีทำบุญให้วิญญาณผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว) พิธีทำบุญให้วิญญาณผู้เสียชีวิตไปนานแล้ว คนเผ่าม้งเรียกว่า อัวอุตุลิ่ง (Ua Nyuj Taab) เป็นพิธีที่ลูกหลานทำบุญฆ่าวัวเพื่อเซ่นไหว้ดวงวิญญาณผู้เสียชีวิต ให้ผู้เสียชีวิตได้นำไปเป็นอาหารในภพภูมิที่ผู้เสียชีวิตอยู่และให้ผู้เสียชีวิตมีการกินอยู่ที่ดี การแสดง Qeej เริ่มตั้งแต่การแสดงเพื่อเชิญดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตให้มาร่วมพิธี แสดงเพื่อนำวัวไปเซ่นไหว้ดวงวิญญาณผู้เสียชีวิต และแสดงเพื่อส่งดวงวิญญาณผู้เสียชีวิตให้กลับไปยังที่พำนักอาศัยของตัวเอง หากไม่มีการแสดง Qeej การทำบุญให้วิญญาณผู้เสียชีวิตนั้นจะไม่สามารถดำเนินการได้

2.2 ความสำคัญของการแสดง Qeej รื่นเรีง

1) การแสดง Qeej ในประเพณีปีใหม่ เป็นการแสดงเพื่ออวยพรให้ทุกคนมีความสุขสมหวังในวันขึ้นปีใหม่ โดยจะแสดงในพิธีเจ้เซ้ เจ้โขงหรือพิธีไหว้เจ้าที่เจ้าทางในงานประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งจะทำพิธีกันตั้งแต่เช้าในวันแรกของงานประเพณีปีใหม่ นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงเพื่อให้ความบันเทิงในงานประเพณีปีใหม่อีกด้วย

2) การแสดง Qeej ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นการแสดงเพื่อต้อนรับบุคคลสำคัญหรือแขกบ้านแขกเมืองที่เข้ามาเยี่ยมตำบล โดยเนื้อหาของเพลงเป็นการทักทายกันยินดีที่ได้รู้จักกันสร้างความสัมพันธ์กันอันดีระหว่างผู้มาเยือนกับเจ้าบ้านและอวยพรให้มีความสุขความเจริญมีสุขภาพที่แข็งแรง

3) การแสดง Qeej ในวิถีชีวิต การแสดง Qeej นอกจากเป็นที่รู้จักในแง่ของการแสดงในพิธีกรรมและเป็นการแสดงที่ให้ความบันเทิงในสังคมของชนเผ่าม้งแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้ง ดังนี้

- การเกี่ยวพาราฮี เป็นการเป่า Qeej เพื่อแสดงความสามารถของตนให้ผู้หญิงได้รับรู้และให้สนใจผู้เป่า ในสมัยก่อนผู้ชายวัยรุ่นนิยมแสดงกันมาก ชายใดสามารถเป่าเพลงได้ไพเราะน่าฟังและเต้นเก่งถือว่าเป็นผู้ชายที่มีเสน่ห์เป็นที่ชื่นชอบของผู้หญิงและมักไปแสดงให้ผู้หญิงได้ชื่นชม เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจและสร้างความพึงพอใจระหว่างหนุ่มสาว

- เครื่องสังฆอนคน เพลง Qeej เปรียบเหมือนเครื่องมือในการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่บรรพบุรุษของชนเผ่าม้งได้คิดไว้และสืบทอดกันมา

มีเนื้อหาที่สอดแทรกการสั่งสอนอบรมทั้งที่สั่งสอนอย่างตรงไปตรงมาและการให้แง่คิดจากสุภาษิตคำคมตลอดเนื้อหาที่มุ่งให้คนในชุมชนมองเห็นความศักดิ์สิทธิ์ และความน่าสะพรึงกลัวของผีบรรพบุรุษ จนกลายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในชุมชน คำพร่ำสอนให้ชนเผ่าม้งมีความนับถือผีบรรพบุรุษ นับถือญาติผู้ใหญ่ เคารพผู้อาวุโส ซึ่งชนเผ่าม้งสามารถเข้าใจและซาบซึ้งได้เป็นอย่างดี

- เป็นเครื่องบันเทิงในวาระพิเศษ เป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนาน

ในยามว่าง แสดงเพื่อเป็นการผ่อนคลาย แสดงเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กันและกันในเรื่องเทคนิควิธีการต่าง ๆ ของการแสดง โดยเนื้อหาของเพลงจะมีความหมายแตกต่างออกไป เช่น เป็นการท้าทายกัน ชื่นชมยินดีที่รู้จักกัน สร้างความสัมพันธ์กันอันดีระหว่างกัน และอวยพรให้มีความสุขความเจริญมีสุขภาพที่แข็งแรง การถามสารทุกข์สุกดิบ การต้อนรับด้วยความเต็มใจเป็นการให้เกียรติแก่แขกที่มาเยือน เป็นต้น

4) การแสดง Qeej ในงานอวมงคล การแสดง Qeej รื่นเริงยังมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรม พบในพิธีศพและในพิธีปล่อยวิญญาณ แสดงเพื่อมิให้บรรพชาศภายในงานเจ็บและเป็นการสร้างความครึกครื้นภายในงาน เนื่องจากในอดีตชนเผ่าม้งอาศัยอยู่แต่ในป่าและบนยอดเขาสูง ทำให้บรรยายในงานศพ โดยเฉพาะช่วงกลางคืนนั้นเจ็บ จึงมีการนำการแสดง Qeej รื่นเริงมาใช้ในการสร้างความครึกครื้นในงาน ชนเผ่าม้งจึงยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน

3. พัฒนาการของการแสดง Qeej

จากการศึกษาพบว่าการแสดง Qeej ของชนเผ่าม้งได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปตามระยะเวลาและบริบททางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และแบ่งพัฒนาการของการแสดง Qeej ออกเป็น 3 ยุค โดยจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากปัจจัยภายนอก คือการเข้ามาแทรกแซงของภาครัฐ ได้แก่ 3.1) การแสดง Qeej ยุคแรกในพบพระ (พ.ศ.2516-2529) เป็นยุคที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่เข้ามามีบทบาทในสังคมชนเผ่าม้ง ซึ่งชนเผ่าม้งยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีการทำไร่และเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ 3.2) การแสดง Qeej ยุคกลางในพบพระ (พ.ศ.2530-2547) เป็นยุคที่หน่วยงานภาครัฐได้ย้ายชนเผ่าม้งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและเขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่าอ้อมผางรวมถึงบริเวณใกล้เคียงให้อยู่ร่วมกับชาวไทยพื้นที่ราบในเขตอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีการจัดพื้นที่ให้ชนเผ่าม้งอยู่รวมกันเป็นชุมชนหมู่บ้าน มีการจัดสรรสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพเสริม การศึกษา ไฟฟ้า การสาธารณสุข และมีถนนติดต่อถึงกัน 3.3) การแสดง Qeej ยุคสมัยใหม่ในพบพระ (พ.ศ.2548-ปัจจุบัน) เป็นยุคที่มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารเข้าสู่สังคมชนเผ่าม้ง เริ่มมีการติดตั้งเสาสัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่ ทำให้วิถีชีวิตชนเผ่าม้งเปลี่ยนแปลงไป สามารถติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้อย่างสะดวก และรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

2.1 การแสดง Qeej ยุคแรกในพบพระ (พ.ศ.2516-2529)

การแสดง Qeej ถูกนำมาใช้ในอำเภอพบพระครั้งแรก โดยเข้ามาพร้อมกับชนเผ่าม้งที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในปี พ.ศ.2516 โดยย้ายมาจากจังหวัดเชียงราย เข้าสู่อำเภออ้อมผาง จังหวัดตาก และย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านปากคา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ซึ่งภายหลังมีชนเผ่าม้งในบริเวณใกล้เคียงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานในอำเภอพบพระอย่างต่อเนื่อง แต่ก็เป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ การใช้ชีวิตและการทำกิจกรรมในยามว่างจึงมักให้ความสนใจในเครื่องดนตรีของชนเผ่าม้ง

การแสดง Qeej มีแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้งอย่างแท้จริง พบทั้งในพิธีกรรม และงานประเพณีปีใหม่ หรือแม้แต่เป็นเครื่องบันเทิงในยามว่างของคนในชุมชน รวมถึงการเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาว และยังนำมาเป่าในขณะที่เดินทางไปทำไร่หรือไปมาหาสู่กัน ทำให้ได้ยินได้เห็นและซึมซับได้ง่าย ลักษณะทางสังคมและวิถีชีวิตกับการแสดง Qeej ของชนเผ่าม้งในยุคแรกจึงค่อนข้างมีความสัมพันธ์แทบจะเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน โดยจะมีการถ่ายทอดจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ไปสู่รุ่นลูกได้อย่างง่ายและเป็นระเบียบแบบแผน การแสดง Qeej ในยุคนีจึงค่อนข้างมีระเบียบแบบแผน สามารถรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ และขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

2.2 การแสดง Qeej ยุคกลางในพบพระ (พ.ศ.2530-2547)

ในยุคกลาง เป็นยุคที่ทางราชการได้ย้ายชนเผ่าม้งที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอ้อมผางรวมถึงบริเวณใกล้เคียงให้อยู่ร่วมกับชาวไทยพื้นที่ราบในเขตอำเภอพบพระ จังหวัดตาก โดยให้ไปอยู่ในบริเวณข้างทางหลวงหมายเลข 1090 สายแม่สอด-อ้อมผางในระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2538

ส่งผลให้ประชากรชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาไม่กี่ปี

ชนเผ่าม้งมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความทันสมัยเริ่มเข้าสู่ชุมชนชนเผ่าม้งเริ่มรับวัฒนธรรมสังคมเมืองส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้รูปแบบการแสดงบางสิ่งบางอย่างเริ่มจางหายไป เช่น การเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาวได้รับความนิยมลดลง มีการเลิกเป่าเพลง Qeej ในขณะที่เดินทางไปทำไร่หรือไปมาสู่กัน เพราะการเดินทางมีความสะดวกสบายขึ้น การเป่า Qeej ในยามว่าง พบน้อยลง เพราะวัยรุ่นต้องเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชนเผ่าม้งมีการแต่งกายแบบสังคมเมืองมากขึ้น เพราะการได้ออกไปศึกษานอกพื้นที่ตลอดมีร้านค้าที่นำสินค้าเครื่องแต่งกายของคนเมืองเข้ามาจำหน่ายในชุมชน อัตราการแต่งกายตามสังคมเมืองจึงมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามยุคสมัย นอกจากนี้วัสดุในการสร้างเครื่อง Qeej หายากขึ้น มีการเปลี่ยนวัสดุจากเดิมที่ใช้ไม้ไผ่และไม้เนื้อแข็งมาเป็นวัสดุจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่นท่อพีวีซี แต่ขณะเดียวกันบทบาทการแสดง Qeej ในพิธีกรรมก็ยังมีความสำคัญมาก

2.3 การแสดง Qeej ยุคสมัยใหม่ในพบพระ (พ.ศ.2548-ปัจจุบัน)

สภาพสังคมชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ ในยุคสมัยใหม่ครบถ้วนทั้งถนน การไฟฟ้า การประปา โทรคมนาคม และการไปรษณีย์ ส่งผลให้ชนเผ่าม้งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายเทียบเท่ากับคนเมือง สามารถเดินทางติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกและสามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วเท่าเทียมกับชนชนอื่นในทุกพื้นที่ของประเทศ

ชนเผ่าม้งส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือในเมือง นิยมออกไปหางานทำตามเมืองใหญ่ ๆ วัฒนธรรมการเกี่ยวพาราสิ มีการพูดคุยกันผ่านโทรศัพท์มือถือ การเป่า Qeej ในแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าม้งไม่พบในอำเภอพบพระแล้ว เพราะต่างก็ไปให้ความสนใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่มากกว่า มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายในวิถีชีวิตประจำวันเป็นแบบคนเมือง นอกจากนี้การแสดง Qeej รื่นเรริงในกิจกรรมความบันเทิงเปลี่ยนไปจากอดีตมาก คือมีการนำท่าเต้นของการแสดง Qeej รื่นเรริงไปเต้นประกอบเพลงม้งแนวดนตรีตะวันตก ซึ่งนิยมนำไปเต้นในกิจกรรมการแสดงบนเวทีและการแสดงพิธีเปิดงานประเพณีปีใหม่มากที่สุด นอกจากนี้การแสดง Qeej ยังใช้วิธีการเปิดเพลงผ่านเครื่องขยายเสียงและ

ให้ผู้แสดงเต้นท่าทางประกอบโดยไม่ต้องเป่าเพลงเอง ขณะเดียวกันยังมีการนำ Qeej ไปบรรเลงประกอบเพลงในภาษาม้งแนวดนตรีตะวันตกอีกด้วย อย่างไรก็ตามการแสดง Qeej ก็ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อชนเผ่าม้งเป็นอย่างมากโดยเฉพาะ การแสดงในพิธีกรรมและงานประเพณีปีใหม่

สรุปได้ว่า การแสดง Qeej เกี่ยวข้องวิถีชีวิตชนเผ่าม้งตั้งแต่เกิดจนตาย ชนเผ่าม้งใช้ประกอบในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผู้เสียชีวิต อีกทั้งยังเป็นเครื่องนันทนาการสร้างความบันเทิงให้คนในชุมชน ในปัจจุบันวัฒนธรรมจากสังคมเมืองหลังไหลเข้าสู่สังคมชนเผ่าม้งอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยการกระตุ้นจากการสื่อสารจากคนนอกพื้นที่ การออกไปหางานทำ การออกไปศึกษาออกพื้นที่ ทำให้เกิดการรับรู้และรับเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นมาใช้กับวัฒนธรรมดั้งเดิม ถึงแม้ชนเผ่าม้งจะมีวิถีชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้น แต่สิ่งที่แลกกับความสะดวกสบายคือ การขาดหายไปของวัฒนธรรมการแสดง Qeej ในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

อภิปรายผล

ในการศึกษาประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และ พัฒนาการของการแสดง Qeej ของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก ในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

การแสดง Qeej ของชนเผ่าม้งในอำเภอพบพระ จังหวัดตาก มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ยุคแรกมาจนยุคสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงนี้สังเกตได้ว่า มีสาเหตุมาจากบริบทสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมสังคมเมืองเข้ามามีอิทธิพลต่อชนเผ่าม้ง จึงส่งผลให้การแสดง Qeej ที่เป็นการแสดงในแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าม้งเปลี่ยนแปลงไป การแสดง Qeej มีการปรับตัวไปตามยุคสมัยโดยรับเอาลักษณะวิถีชีวิตของคนเมืองมาใช้ อย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนักแสดง แต่สิ่งที่ยังดำรงอยู่ในการแสดง Qeej ที่เห็นชัดเจนคือการแสดง Qeej ในแง่ของพิธีกรรม เพลงเครื่องดนตรี ท่าเต้น สถานที่ในการแสดงที่อดีตมีการปฏิบัติอย่างไรก็ยังปฏิบัติเช่นเดิม ยังสามารถคงรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องของจิตวิญญาณและขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การแสดง Qeej จะยังดำรงอยู่ในทุกยุคทุกสมัย เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการแสดงไปตามบริบทสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป จากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ที่กล่าวว่า สังคมวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยการแสดง Qeej สอดคล้องในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

ประเด็นข้อที่ 1 กล่าวว่า สังคมชนบทได้มีการติดต่อกับสังคมเมือง ระบบครอบครัวและเครือญาติซึ่งเดิมเคยเป็นหน่วยงานเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมได้เปลี่ยนบทบาทไป หน่วยงานของภาครัฐได้เข้ามาทำหน้าที่เหล่านั้นแทน เช่น โรงเรียนให้การศึกษาแก่บุตรหลาน จะเห็นได้ว่าพอสังคมชนเผ่าม้งมีการติดต่อกับคนเมืองมากขึ้น เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน ส่งผลให้ความสนใจในการเรียนการแสดง Qeej ลดลง

ประเด็นข้อที่ 5 กล่าวว่า การแพร่กระจายวัฒนธรรมในด้านความเจริญ ทางด้านการนำวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท จะเห็นได้ว่าการแสดง Qeej ในวิถีชีวิตของชนเผ่าม้งมีการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งต่างไปจากในอดีตอย่างสิ้นเชิง โดยมีผลมาจากความทันสมัยทางเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในสังคม ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเกี่ยวพาราฮี ซึ่งในอดีตชนเผ่าม้งใช้การแสดง Qeej การเกี่ยวพาราฮีหนุ่มสาว แต่ในยุคสมัยใหม่มีการพูดคุยกับผ่านทาง โทรศัพท์มือถือ แม้แต่กิจกรรมในยามว่างที่ในอดีตชนเผ่าม้งมักนำ Qeej มาเป่าเล่น แต่ยุคสมัยใหม่ชนเผ่าม้งรุ่นใหม่นิยมเปิดเพลงชนเผ่าม้งฟังซึ่งล้วนเป็นเพลงภาษาชนเผ่าม้งในแนวดนตรีตะวันตกทั้งสิ้น

ประเด็นข้อที่ 6 กล่าวว่า ประสบการณ์ของการทำงาน หรือการท่องเที่ยวของปัจเจกบุคคลได้พบเห็นวัฒนธรรมของสังคมเมือง ผลของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นเรื่องของการใช้ภาษาการแต่งกายตามแบบสังคมเมือง จะเห็นได้ว่าชนเผ่าม้งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกาย ที่สะดวกสบายตามแบบสังคมเมือง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ยังดำรงอยู่ในการแสดง Qeej ที่เห็นชัดเจนคือการแสดง Qeej ในแง่ของพิธีกรรม ที่อดีตมีการปฏิบัติอย่างไรก็ยังคงปฏิบัติเช่นเดิมยังสามารถคงรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่อง

ของจิตวิญญานและขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญลอย จันทร์ทอง (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านสบเบ็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า ชนเผ่าม้งยังคงรักษาความเป็นวัฒนธรรมของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศพ ความเชื่อถือต่าง ๆ ในเรื่องของจิตวิญญาน และขั้นตอนในการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนและให้ความสำคัญกับพิธีเป็นอย่างมาก โดยชนเผ่าม้งถือว่าดนตรีกับพิธีกรรมเป็นสิ่งคู่กันอย่างแยกไม่ออก ดนตรีและพิธีกรรมถือว่ามีความสำคัญที่สุดของชนเผ่าม้ง

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระแสสังคมเมืองและสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการแสดง Qeej เป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมที่อ่อนจะถูกปรับตัวภายใต้สภาวะทางสังคมในปัจจุบันและวัฒนธรรมที่แข็งจะยังคงดำรงอยู่ แม้การแสดง Qeej ถูกลดความสำคัญลงในหลายกิจกรรม แต่ก็ยังคงเป็นการแสดงที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นสัญลักษณ์แทนสถานศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรม เป็นสื่อกลางระหว่างผู้มีชีวิตและผู้เสียชีวิต ซึ่งยังคงดำรงขึ้นในวิถีชีวิตชนเผ่าม้งท่ามกลางบริบทของสังคม และวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนอยู่อย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การแสดง Qeej ที่อยู่ในพิธีธรรมจะยังอยู่คู่กับชนเผ่าม้งชั่วกัปกัลป์ เนื่องจากชนเผ่าม้งต้องใช้แสดงเพื่อส่งดวงวิญญาณผู้เสียชีวิต แต่ขณะเดียวกันการแสดง Qeej รื่นเรีงมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ การแสดง Qeej จะยังอยู่กับการรื่นเรีงได้ควรมีขบวนการแสดงที่เป็นแบบแผนชัดเจนไว้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยให้มีการศึกษาวิจัยในเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการแสดง Qeej เนื่องจากการแสดง Qeej มีรูปแบบการแสดงที่ตายตัวอยู่ หากนำมาทำเป็นการแสดงสร้างสรรค์จะมีความน่าสนใจสำหรับคนเมืองและถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมชนเผ่าม้งได้อีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2545). **ชาวเขาในไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- บุญลอย จันทร์ทอง. (2546). **ดนตรีชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวัง ฝ้า จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา มานุษยดุริยางควิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสิทธิ์ สิปรีชา. (2548). **ม้ง : หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- พรเทพ เสง. (2562). **ม้งเมือง 2018 เชื่อมอดีต มองปัจจุบัน เดินสู่นาคต**. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 4, 2562, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/549346>.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2534). **สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2558). **ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม**. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 20, 2558, จาก www.uniserv.cmu.ac.th/file/ทฤษฎีโครงสร้าง.pdf.